รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

Quality Culture Development Model for Small Schools in the Northeast of Thailand*

ดาวรุวรรณ ถวิลการ (Dawruwan Thawinkarn)[1]**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูจำนวน 730 คน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สร้างและประเมินรูปแบบโดยการศึกษาเชิงพื้นที่ การสนทนากลุ่ม และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การยกย่องและการให้รางวัล การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และ การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square =97.144, df =77, P-Value = 0.062, RMSEA = 0.021, SRMR = 0.020, CFI = 0.996 และ TLI = 0.994) รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้นคือ Q-GLEAM Model ประกอบด้วย ชื่อรูปแบบ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ ลักษณะของรูปแบบ และวิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ABSTRACT

This research was to construct a quality culture development model for small schools in the northeast of Thailand. Phase one was a quantitative study to analyze the component of quality culture for a small school. Data were collected by questionnaire 730 administrators and teachers. Phase two was creating a quality culture development model for small schools. The research finding; The quality culture for the small school consisted of 5 main elements include: leadership qualities, continuous quality development, praise and reward, teamwork and participation, and strategic quality management. The consistency of the relationship linear structure model of quality culture indicates for small schools with empirical data found; the index value of the quality culture model for small schools was subject to the criteria defining (Chi-square =97.144, df =77, P-Value =0.062, RMSEA = 0.021, SRMR = 0.020, CFI = 0.996 and TLI = 0.994). The quality culture development model for small schools was Q-GLEAM Model include the name forms, principles and basic concepts, objectives, characteristics of model, and method of culture quality development and with the accurate, suitability, feasibility and usefulness at the highest level.

คำสำคัญ: วัฒนธรรมคุณภาพ รูปแบบการพัฒนา โรงเรียนขนาดเล็ก

Keywords: Quality culture, Development model, Small school

---

[1]*Correspondent author: dawtha@kku.ac.th*

** บทความนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559*

*** อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

บทนำ

วัฒนธรรมคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดความยั่งยืน วัฒนธรรมคุณภาพจะเกิดขึ้นได้ การที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียน มีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างบรรยากาศในการดำเนินงานของโรงเรียนให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามอัตลักษณ์ที่กำหนด การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นนั้นจะต้องอาศัยรูปแบบที่รับรู้ เข้าใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันในการดำเนินงานให้บรรลุตามค่านิยมร่วมของโรงเรียน วัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียนเป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติงานหรือการดำเนินชีวิตของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ไม่ว่าจะรับผิดชอบหรือปฏิบัติงานใดก็ตาม ทุกคนก็จะคำนึงถึงหรือต้องการทำให้ได้ผลงานที่ดีเสมอ ซึ่งวัฒนธรรมคุณภาพมีองค์ประกอบที่หลากหลายตามแนวคิดที่แตกต่างกันของนักวิชาการ ในการวิจัยครั้งนี้สังเคราะห์ได้องค์ประกอบของวัฒนธรรมคุณภาพ 5 องค์ประกอบ คือ ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การยกย่องและการให้รางวัล การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และ การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพมีความสำคัญในการพัฒนาองค์การหากองค์การขาดวัฒนธรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ก็ส่งผลให้ขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นไปได้ยาก แต่หากองค์การใดมีวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็ง การพัฒนางานขององค์การจะประสบความสำเร็จได้ง่าย สิ่งสำคัญที่แสดงถึงวัฒนธรรมคุณภาพ ประกอบด้วยค่านิยมร่วม ทัศนคติร่วม การสื่อสาร ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นจำเป็นต้องอาศัย “รูปแบบ” ที่รับรู้ เข้าใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันในการดำเนินงานให้องค์การบรรลุตามค่านิยมร่วม หากเปรียบกับภาคธุรกิจค่านิยมร่วมก็คือความพึงพอใจของลูกค้า ดังนั้น ค่านิยมร่วมของโรงเรียนจึงหมายถึงคุณภาพผู้เรียน [1]

ชาญณรงค์ [2] ให้แนวคิดที่น่าสนใจว่าวัฒนธรรมคุณภาพไม่ได้เกิดขึ้นจากใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของคนทุกคนทุกระดับ และต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างให้เกิดขึ้นอย่างมีทิศทาง เป็นระบบและมีความต่อเนื่องเป็นไปแบบยั่งยืน โดยเงื่อนไขความสำเร็จในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้นำไปสู่วัฒนธรรมคุณภาพ นั่นคือ “กุญแจ 3 ดอก สู่วัฒนธรรมคุณภาพ” ดังนี้ กุญแจดอกที่ 1 จิตสำนึกคุณภาพ คือ ความตระหนักร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ ผู้เรียน ตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ต่อการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นวัฒนธรรมคุณภาพเพื่อนำไปสู่สังคมคุณภาพ โดยผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร มีระบบประกันคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรต้องปฏิบัติตนและปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อชุมชน/สังคม กุญแจดอกที่ 2 วิถีชีวิตคุณภาพ คือ การปฏิบัติตนและปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ จริยธรรม และจรรยาบรรณสม่ำเสมอเป็นกิจวัตร และ กุญแจดอกที่ 3 การบริหารสถานศึกษาคุณภาพ คือ การบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบต่อคุณภาพของผลผลิตหรือคุณภาพของผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อสังคม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งในการจัดการศึกษานั้นโรงเรียนสามารถพัฒนาวัฒนธรรมการทำงานให้เกิดเป็นวัฒนธรรมคุณภาพขึ้น โดยอาจจะต้องใช้การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีบุคลากรจำนวนไม่มาก และมีคุณภาพการศึกษาค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับขนาดอื่นๆ แต่ด้วยความที่โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่มีบุคลากรจำนวนไม่มากจึงเป็นการง่ายที่จะเริ่มสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน เนื่องด้วยวัฒนธรรมคุณภาพจะเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือแก้ปัญหาเชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ซึ่งในปีการศึกษา 2559 นี้ ประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็กอยู่จำนวน 15,577 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.55 ของโรงเรียนทั้งประเทศ จากข้อมูลของกลุ่มสารสนเทศ สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน [3] พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวเหล่านี้มีปัญหาที่สำคัญคือ 1) นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัยหรือทรัพยากรทางการศึกษาต่างๆ เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิที่จบมา ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีงบประมาณในการพัฒนาการจัดการศึกษาไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการอำนวยความสะดวกหรือพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้ 2) โรงเรียนขนาดเล็กยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนจำนวนครู ต่อจำนวนนักเรียน ของโรงเรียนขนาดเล็กมีอัตราส่วนประมาณ 1: 8 เท่านั้น 3) ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาค่อนข้างต่ำ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามและเมื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในทุกช่วงชั้น ในทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดอื่น โดยเฉพาะผลการประเมินในมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร [4]

จากข้อมูลของกลุ่มสารสนเทศ สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน [3] พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการลงทุนทางการศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในทุกด้าน ในขณะเดียวกันการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กยังคงมีปัญหาต่างๆ มากมาย ส่งผลให้โรงเรียนขาดเล็กไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร และนำไปสู่ความสูญเปล่าทางการศึกษาค่อนข้างสูง ซึ่งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการทุกยุคทุกสมัยต่างก็มีแนวทางที่จะแก้ปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในหลากหลายรูปแบบวิธีการ เช่น การยุบโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่มีทั้งคนเห็นด้วยและคนไม่เห็นด้วย ต่างก็มีเหตุผลต่างๆ นานา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เพราะหากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งจริงๆ แล้วการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น การยุบรวมอาจไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุด แต่ควรมาพิจารณากันที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหาซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เห็นประเด็นปัญหาวิจัยที่สำคัญคือ วัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเป็นสิ่งที่สั่งสมมานานและสืบทอดต่อๆ กันไปภายใต้ความเชื่อและค่านิยมที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับความลุ่มลึกเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าถ้าจะพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กกันอย่างจริงจัง ตรงประเด็น อาจจะต้องมีการศึกษาและพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งอาจจะเริ่มจากโรงเรียนนำร่องก่อนและถ้าได้ผลก็ค่อยขยายแนวทางการพัฒนาไปสู่โรงเรียนขนาดเล็กอื่นๆ ต่อไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากที่สุดในประเทศและมีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับต่ำจำนวนหลายโรงเรียนภายใต้บริบททางความคิด ความเชื่อค่านิยมด้านการศึกษาที่มีความแตกต่างจากภาคอื่นๆ นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีข้อจำกัดในสภาพเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นจะเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ที่มีสภาพเศรษฐกิจไม่ค่อยดี และหากครอบครัวใดมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีก็ส่งลูกหลานไปเรียนในเมือง ดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงเป็นโรงเรียนในชนบทที่จำเป็นจะต้องพัฒนาและบริหารจัดการท่ามกลางความขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาในหลายๆ มิติ ที่อาจมีความแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทของภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งหากสามารถพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดในโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีข้อจำกัดในการจัดการศึกษาหลายประการเช่นนี้แล้วก็จะสามารถเป็นแนวทางในการ

แก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาเพื่อลดความไม่เท่าเทียมและโอกาสทางการศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Method) ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพนั้นจำเป็นจะต้องมีกรอบขององค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการหาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมคุณภาพในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กก่อนเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป โดยการวิจัยในระยะนี้มีประชากรในการวิจัยคือ โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7,072 แห่ง โดยมีผู้บริหารจำนวน 7,072 คน และครู จำนวน 25,192 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 365 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามจังหวัดแล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูจำนวน จำนวน 730 คน โดยเป็นผู้บริหารและครูที่มีความรู้ความเข้าใจและมีบทบาท ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน หรือเป็นคณะกรรมการประกันคุณภาพของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.972 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบและกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อหาน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้และทำการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยที่เป็นโมเดลเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนีที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนีที่ใช้วัดความสอดคล้อง	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา
1. ค่าไค–สแคว์ (Chi–Square Statistics : X^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)
2. ค่าไค–สแคว์ต่อค่าองศาอิสระ (X^2/df)	< 2.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนดี
	มีค่าตั้งแต่ 2.00 – 5.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้
ค่าดัชนีที่ใช้วัดความสอดคล้อง	**เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา**
3. ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)	> 0.95 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนดี
	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 0.95 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้
4. ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI)	> 0.95 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนดี
	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 0.95 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้
5. ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error Of Approximation : RMSEA)	มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนดี
	มีค่าตั้งแต่ 0.05 – 0.08 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลพอใช้ได้
	มีค่าตั้งแต่ 0.08 – 0.10 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนไม่ค่อยดี
	มีค่ามากกว่า 0.10 แสดงว่า สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลไม่ดี
6. ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR)	≤ 0.08 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนดี

การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพ โดยศึกษาตามแนวคิดของ Gryna, Chua & Defeo [5] ประกอบกับการนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ซึ่งจะได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยนำองค์ประกอบที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก

2) ศึกษาเชิงพื้นที่ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวัฒนธรรมคุณภาพที่ดี โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจาก โรงเรียนที่ได้รับรางวัลสุดยอดโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากผลการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี 2559 หรือ มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม จาก สมศ. อยู่ในระดับดีมากจำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านบะเค (ราษฎร์ผดุงวิทยาคาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 และ 2) โรงเรียนบ้านหนองขาม (ทองงามวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 โดยสะท้อนผลจากการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกของโรงเรียน เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ดี หรือแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมคุณภาพจากบริบทข้อมูลของโรงเรียนทั้งสองแห่งที่เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยฐานรากเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง เป็นต้นแบบในการศึกษา ซึ่งจาก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนนั้นจะเห็นว่าโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมของโรงเรียน เน้นการทำงานอย่างมีคุณภาพ สร้างวิถีปฏิบัติที่ดีจนกลายเป็นวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนความมีวัฒนธรรมการทำงานที่มีคุณภาพในโรงเรียนผ่านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติที่โรงเรียนสืบทอดต่อกันมา ดังนั้นข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิด แนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนที่จะหล่อหลอมวัฒนธรรมคุณภาพจนกลายเป็นปทัสถานของคนในโรงเรียน โดยมีผู้นำคือผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการนำพาและขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างค่านิยมที่ดีในการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความรักและมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งหมายรวมถึงชุมชนด้วยเช่นกัน

3) จัดสนทนากลุ่มผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 10 คน และจัดสนทนากลุ่มครูโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 10 คน เพื่อหาวิธีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพ

4) นำผลการศึกษาจากข้อ 1) ถึง ข้อ 3) มาสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ฉบับร่าง) ซึ่งผู้วิจัยได้จากประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของ Gryna, Chua & Defeo [5] ซึ่งเสนอแนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพหรือวิธีการปรับปรุงวัฒนธรรมคุณภาพให้ดีขึ้นจากเดิม ดังนี้ การกำหนดเป้าหมายทางคุณภาพและวิธีการวัดให้กับทุกระดับ ความเป็นผู้นำของฝ่ายบริหาร การพัฒนาตนเอง และให้อำนาจรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนและมอบรางวัลเมื่อมีผลงาน

5) นำ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาค ไปตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

6) นำข้อมูลจากการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและแปลผล พร้อมทั้งปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กและทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน ขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ 3) การยกย่องและการให้รางวัล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ 4) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ และ 5) การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ รวมองค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย และ 60 ตัวบ่งชี้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าดัชนีกลมกลืนของโมเดลวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณาค่าไคว์สแคว์ (X^2) เท่ากับ 97.144 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 77 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.062 แสดงว่าค่าไคว์สแคว์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.021 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.020 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.996 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 0.994 แสดงว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์นั่นคือ ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีลักษณะเป็นแผนภาพประกอบคำอธิบายที่ประกอบด้วยชื่อรูปแบบ หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ลักษณะของรูปแบบ และวิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบ ดังต่อไปนี้

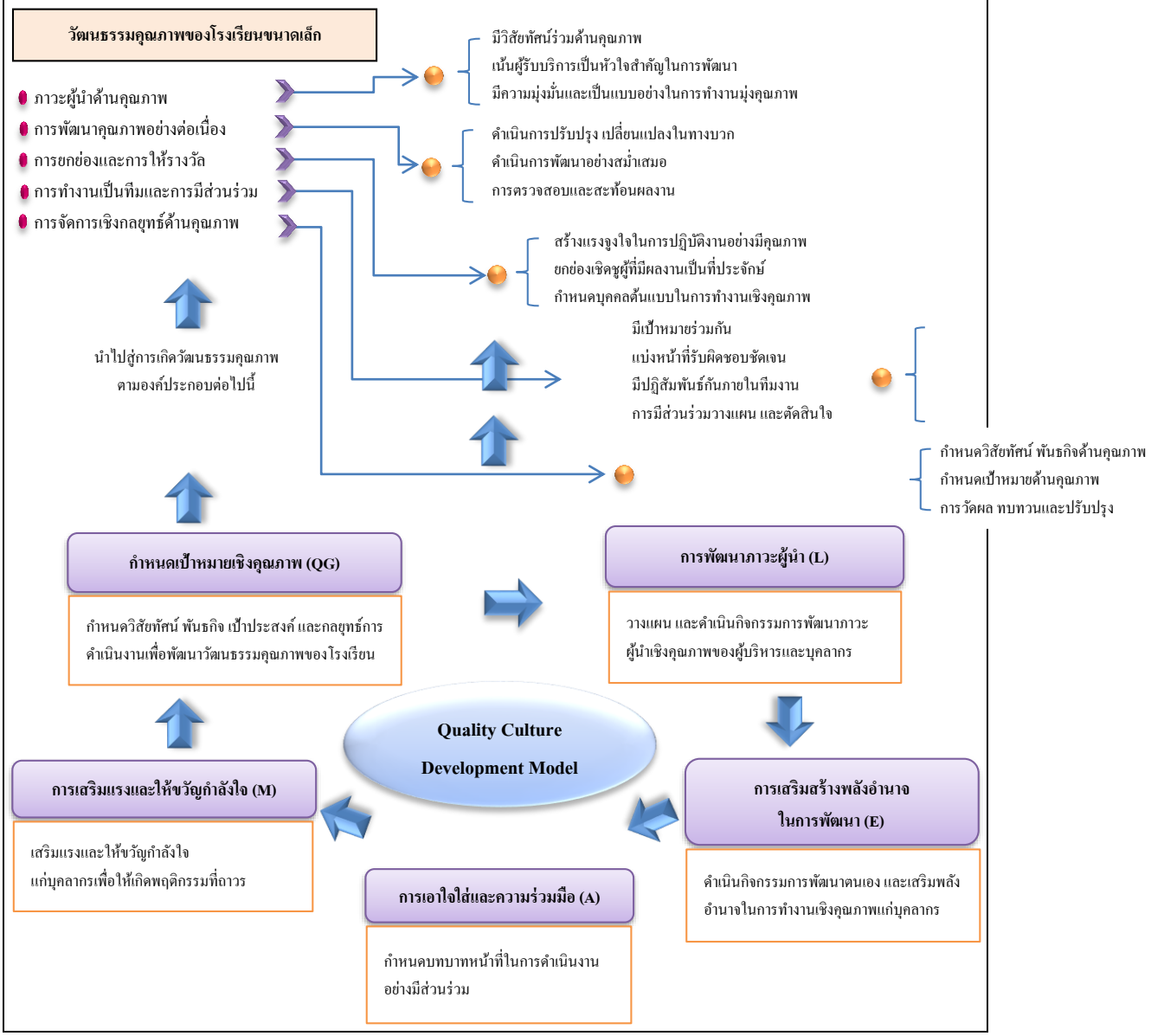
1. ชื่อรูปแบบ รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก Q-GLEAM Model

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กโดยการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ

3. ลักษณะของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านที่มีความถูกต้องสูงสุดในการนำไปใช้ได้แก่ วิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบรองลงมาคือลักษณะของรูปแบบ ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือหลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ รองลงมาคือ ลักษณะของรูปแบบ ด้านที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ วิธีการ

พัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบ รองลงมาคือ หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์สูงสุดคือ วิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบ รองลงมาคือลักษณะของรูปแบบ ซึ่งผลจากการประเมินรูปแบบนั้นทำให้ยืนยันได้ว่ารูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานโดยการกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพ ใช้ภาวะผู้นำในการเสริมพลังอำนาจเพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมคุณภาพโดยสร้างการมีส่วนร่วมและให้รางวัล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์นั้นสามารถอภิปรายแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ 3) การยกย่องและการให้รางวัล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ 4) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ และ 5) การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ รวมองค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย และ 60 ตัวบ่งชี้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าดัชนีกลมกลืนของโมเดลวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั่นคือตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้เนื่องมาจากในการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้นั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมคุณภาพอย่างหลากหลายและรัดกุมร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารอีกครั้ง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การยืนยันตามที่ได้สังเคราะห์มาและมีการเพิ่มเติมรายละเอียดในประเด็นตัวบ่งชี้บางตัวเพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้นและสอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กมากขึ้นดังนั้นผลการวิจัยจึงทำให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมคุณภาพเป็นไปตามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น สอดคล้องกับ Batten [6] ได้กำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมคุณภาพ ไว้ 5 ด้านดังนี้ 1) ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร ความมุ่งมั่นเป็นสิ่งที่นำไปสู่สภาวะของการทำงานที่ประสบความสำเร็จ และความมุ่งมั่นในเรื่องคุณภาพของผู้บริหาร ถือเป็นข้อกำหนดประการสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณภาพนั้น 2) การพัฒนาบุคลากร องค์การที่มีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพเกิดขึ้นนั้น ซึ่งการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพเกิดขึ้นบุคลากรจะต้องได้รับการส่งเสริม และฝึกอบรมการทำงาน มีการสนับสนุนให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ สนับสนุนบุคลากรให้เป็นผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) การเสริมสร้างพลังอำนาจ การ

พัฒนาคุณภาพในองค์การจะเกิดขึ้นได้นั้น การให้อำนาจแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยให้ปฏิบัติงานอย่างอิสระ ให้พลังอำนาจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน ให้แรงจูงใจในการทำงาน ยกย่องชมเชยผู้ปฏิบัติงานเมื่อทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และ 4) การทำงานเป็นทีม การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในองค์การเกิดขึ้นนั้นต้องการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในทีม โดยภายในทีมต้องมีความเชื่อร่วมกันในการทำงานว่า “เราสามารถทำงานบรรลุผลสำเร็จได้”และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Watson & Gryna [7] ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพ 5 ประการ ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายคุณภาพและการวัดผลในทุกๆ ระดับ ในทางปฏิบัติจริงนั้นผู้นำและพนักงานมีความร่วมมือในการกำหนดเป้าหมาย นอกจากนี้พนักงานยังมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมที่จะบรรลุเป้าหมาย ส่วนการวัดผลคุณภาพเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการอย่างมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 2) ภาวะผู้นำที่แสดงอย่างเด่นชัดในการจัดการคุณภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่มีกิจกรรมคุณภาพในด้านการริเริ่ม การสร้างเป้าหมายและยุทธศาสตร์คุณภาพ รวมทั้งการสนับสนุนให้สามารถดำเนินกิจกรรมคุณภาพได้ ประการสำคัญนอกเหนือจากความมุ่งมั่นในเรื่องคุณภาพ คือการแสดงให้เห็นถึงการกระทำในฐานะผู้ริเริ่มและผู้สนับสนุนได้อย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรม 3) การพัฒนาตนเองและการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับพนักงาน 4) การมีส่วนร่วมเป็นตัวกระตุ้นในการกระทำ มีความเชื่อว่าการกระตุ้นในการกระทำเกี่ยวกับคุณภาพ จะต้องเริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคลากรซึ่งจะเป็นการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้หลักการของการมีส่วนร่วมแต่ละบุคคลในกิจกรรมคุณภาพ และ 5) การให้การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล การยกย่องชมเชยคือการที่ประชาคมได้รับรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพที่ดีกว่าของกิจกรรมที่กำหนดไว้ซึ่งมีได้ในทุกระดับ

2. รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์มีลักษณะที่ประกอบไปด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) ลักษณะของรูปแบบ และ 5) วิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบ โดยมีองค์ประกอบและกิจกรรมการพัฒนาตามรูปแบบนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ และแนวคิดพื้นฐานในการสร้างรูปแบบในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบดังนี้ ชื่อรูปแบบที่กำหนดขึ้นนั้นมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยหลักการกำหนดชื่อรูปแบบผู้วิจัยกำหนดให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่วิจัยโดยแสดงให้เห็นตัวแปรที่วิจัยหรือเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจนในที่นี้คือ วัฒนธรรมคุณภาพ และเพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้นจึงได้กำหนดชื่อย่อของรูปแบบในชื่อรูปแบบด้วย คือ Q-GLEAM เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ ง่ายต่อการจดจำและทำความเข้าใจในความหมายของส่วนประกอบที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทั้งหมดในรูปแบบตั้งแต่เป้าหมายของการพัฒนาจนถึงวิธีการหรือองค์ประกอบของการพัฒนา นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพ จึงได้กำหนดหัวข้อหลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบเป็นลำดับที่สอง ซึ่งอธิบายนิยามของวัฒนธรรมคุณภาพ และองค์ประกอบหลักสำคัญของวัฒนธรรมคุณภาพเพื่อให้ผู้ที่ใช้รูปแบบเกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพในมิติของโรงเรียนขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ยังได้อธิบายผลการประเมินความต้องการจำเป็นเพิ่มเติมในหัวข้อนี้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพและรูปแบบการพัฒนานั้นจะมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของโรงเรียนในบริบทจริง ในส่วนของวัตถุประสงค์ของรูปแบบกำหนดเป็นข้อๆ เพื่อให้เห็นภาพเป้าหมายของการพัฒนาตามรูปแบบโดยกำหนดวัตถุประสงค์ตามระดับชั้นของวัฒนธรรมเป็นสองระดับหลักๆ คือ ระดับที่มองไม่เห็นชัดเจนนักแต่สามารถสะท้อนผ่านพฤติกรรม นั่นคือ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และระดับที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนซึ่งเป็นผลสะท้อนจากความคิด ความเชื่อ ค่านิยม

คือ วิถีปฏิบัติวัฒนธรรมคุณภาพ การกำหนดวัตถุประสงค์ในรูปแบบจะทำให้ผู้ที่ใช้รูปแบบสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้อย่างชัดเจน

ในส่วนของลักษณะของรูปแบบได้มีการอธิบายสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมคุณภาพและส่วนที่เป็นกิจกรรมการพัฒนาตามองค์ประกอบที่กำหนด เพื่อให้สามารถเห็นภาพรวมของการพัฒนาที่จะไปสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ และส่วนสุดท้ายคือวิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบ ในส่วนนี้มีการแสดงทั้งในแผนภาพและคำอธิบายเพิ่มเติมอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้ที่จะนำรูปแบบไปใช้สามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพได้ เนื่องจากการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบนั้นได้มาจากแนวคิดแนวทางเชิงทฤษฎีร่วมกับการศึกษาบริบทจริงดังนั้นจึงทำให้ได้รูปแบบที่มีความครอบคลุมสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพและทำให้เห็นภาพชัดเจนขององค์ประกอบและกิจกรรมหรือกระบวนการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งแนวคิดในการสร้างรูปแบบตามองค์ประกอบที่กำหนดนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Bush [8] ที่ได้จำแนกองค์ประกอบของรูปแบบโดยนำเสนอว่าองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารูปแบบขององค์การทางการศึกษามี 4 ประการคือ 1) เป้าหมาย 2) โครงสร้างองค์การ 3) สภาพแวดล้อม และ 4) ภาวะผู้นำ นอกจากนี้ Keeves [9] นำเสนอองค์ประกอบของรูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์และทดสอบได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Casual Relationship) ซึ่งจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์นั้นได้ 3) รูปแบบสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelation) ช่วยขยายขอบเขตของความรู้ 4) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationship)

จากผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าโดยภาพรวมรูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผลเป็นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการกำหนดกรอบองค์ประกอบด้านต่างๆ ของรูปแบบนั้นผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิธีการสามเส้า (Triangulation Technique) ที่มีความหลากหลายในวิธีการกว่าที่จะได้มาซึ่งรูปแบบอันได้แก่ การสังเคราะห์เอกสารเพื่อหาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมคุณภาพตามแนวคิดทฤษฎีแล้วยืนยันองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพจากโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นต้นแบบอีกจำนวน 3 โรงเรียน และก่อนที่จะสร้างรูปแบบได้มีการศึกษาความต้องการจำเป็นของโรงเรียนขนาดเล็กในการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมคุณภาพด้วยเพื่อให้สามารถมั่นใจได้ว่าโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงซึ่งก็พบว่ามีความต้องการจำเป็นอย่างมากในทุกด้านก่อนที่จะจัดสนทนากลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มครูในโรงเรียนขนาดเล็กอีกครั้งเพื่อร่วมกันสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพโดยอาศัยข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมมาได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพ ด้วยกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ครบถ้วนทุกมิติ และรัดกุมดังกล่าวข้างต้นทำให้รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพที่ได้มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ซึ่งในการสร้างรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพนั้นได้สร้างขึ้นโดยอิงแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยรูปแบบ (Model) ของ Keeves [9] ซึ่งมีลักษณะที่เป็นแผนภูมิ หรือแบบแผน ซึ่งประกอบด้วย ชื่อรูปแบบ หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ลักษณะของรูปแบบ และ วิธีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพตามรูปแบบ

และสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce and Will [10] ที่กล่าวถึงกระบวนการพัฒนารูปแบบว่าต้องศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มากำหนดเป็นเป้าหมายและองค์ประกอบอื่นๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นที่จะทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญและรายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านั้น กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ซึ่งเป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการ เงื่อนไขต่างๆ ในการนำรูปแบบไปใช้และประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และนอกจากนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้มีการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาความจริงที่เชื่อถือได้ โดยมุ่งหาคำตอบที่ใช้ในการวางแผนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เข้าใจสภาพที่เป็นอยู่ของหน่วยงาน โดยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์รวมถึงวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การ [11]

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นแผนภาพประกอบคำอธิบาย ซึ่งจะทำให้สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายจากการศึกษาแผนภาพที่นำเสนอ และสามารถศึกษารายละเอียดได้จากคำอธิบายท้ายแผนภาพเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพในมิติต่างๆ ตามที่กำหนดในแผนภาพ ซึ่งการนำเสนอรูปแบบนั้นตามแนวคิดทฤษฎีแล้วสามารถนำเสนอได้หลายวิธีการ แต่การที่ผู้วิจัยเลือกที่จะนำเสนอรูปแบบในรูปแผนภาพนั้นก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและเห็นภาพรวมของแนวคิดอย่างครอบคลุม ซึ่งสามารถทำความเข้าใจรายละเอียดได้ในคำอธิบายแผนภาพนั้น แนวคิดในการนำเสนอรูปแบบเช่นนี้สอดคล้องกับ [12] ที่อธิบายว่ารูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น คำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงเป็นเครื่องมือทางความคิดที่จะใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจจากประสบการณ์ต่างๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559

เอกสารอ้างอิง

1. Juran JM, Gryna FM. Quality Planning and Analysis. Singapore: McGraw-Hill; 1998.
2. Pornroongroj C. Quality Culture [Internet]. 2016. Retrieved November, 2016, from http://http://www.rtafaqa.org. Thai.
3. Office of Policy and Planning of Basic Education. The Strategic Plan for Developing a Small School 2015-2018. Bangkok: The Ministry of Education; 2017. Thai.
4. The Office of National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). The External Quality Assessment 3rd Round [Internet]. 2014. Retrieved December, 2016, from http://203.144.163.91/onesqa/th/Report/index.php. Thai.
5. Gryna FM, Chua, Richard CH, Defeo JA. Quality Planning and Analysis for Enterprise Quality. Edmonton: McGraw-Hill; 2007.

6. Batten JD. Building a Total Quality Culture. Menlo Park. CA: Crisp Publications; 1992.
7. Watson MA, Gryna FM. Quality Culture in Small Business: Four Case Studies. Quality Progress 2001; 34(1): 41-48.
8. Bush T. Theories of Educational Management. London: Harper and Row; 1986.
9. Keeves PJ. Educational Research, Methodology and Measurement. An International Handbooks. Oxford University; 1997.
10. Joyce B, Willl M. Model of teaching. Boston: Allyn and Bacon; 1996.
11. Wongwanich S. Needs Assessment Research. Bangkok: Chulalongkorn University Press; 2007. Thai.
12. Kaemanee T. Teaching Sciences: knowledge for Managing Effective Learning Process. Bangkok: Chulalongkorn University Press; 2007. Thai.